

Svitoslav i Danica.

Prosti sestavki so mu na pr.: Pogled v preteklo leto, posebej na mesec vino-tok (str. 14—38). † Jan. Zlat. Pogačar (25—28); † Janez Gogala (145—146). Ljubljančanje, posvečujte nedelje in praznike! Svet pustuje — Jezus žaluje! Nezmer-na moč ka-toliške Cerkve v njenih misijonih. Rimska Propaganda in mladolaški ropi (67). Obednica zadnje večerje (Govor v kat. družbi str. 73—91). Božji grob. Jedro papeževe enciklike in framasonsko godernjanje (138). Teodor Ratisbon. Alfons Ratisbon. Janko i Kiseljak (168). Procumbit humi bos: V nekem kraju hočejo napraviti slovesnost mnogočisla-nemu rojaku, duhovnu, v spomin; začetek ima biti s slovesno sv. mašo, konec pa s — plesom (176)! — Glasi iz pušave (211). Pomočki zoper kovarstvo skrivnih družb (220). Te li smé kdo priderževati, da bi zdravila in zdravnika ne poiskal? Kaj je spre-obernilo zamurskega glavarja (228)? Zoper skrunjenje nedelj in praznikov. Zadnji dnevi Alfonsa Ratisbona (243). Hartum je padel — Mahdi blizo Egipta (252). Kakošne so šole v framasonskih deželah (261). Ta jo je pa naletel (278)! Vojska zoper žganje in premagana žganjepivca (283). Kdor se meša med otrobe, — Pujsam prišel bo med zobel — Papež, država, narodnost (319). Sv. rožni venec in sedanji čas (322).

Na razgled bodi posebej: Kaj je roman? „Roman po liberalnem kusu je iz-mišljarija, ki izvira iz vertoglavnega uma in okuženega serca. Začenja in nadaljeva se z mesenostjo, končá se (po mnogih pregrehah, pobojih, moritvah ali kaj podobnega) z zakonom. Iz kakoršnih virov roman izhaja, taki sad večidel obrodi v svojih čitateljih in čitateljicah. Po pregrehah in premaganih zaprekah zakon, v katerem pa nikoli ni tistega raja, kakoršnega prenapeti kovači romanov popisujejo, ampak ravno nasprotno: čutijo se romanarski ženini in neveste kmalo ogoljufane in tako okanjene, da so v novem jarmu popolnoma nezadovoljni in nesrečni, ker niso stopili v zakon s keršansko, ampak s sa-njarsko pripravo po šegi poželjivih prijateljev. Osmojena domišljija zopet dalje sanjari in kjer se pisani romani navadno končajo, tam se zakonski romani, bi djal, začno. Na-mesto medene ljubezni se pokaže strast in ker pri tacih ljudeh keršanske ljubezni ni, se nasprotne nagnjenja grozno tepejo, sanjari se zopet kaka nova sreča, oskruni in dostikrat razterga se zakonska vez, in kdo na svetu je bolj nesrečen, kakor taki ljudje, kakoršnih imamo le preveč pred očmi, zlasti odkar je začelo tudi ženstvo romane namesto kuhal-nice in pletenja nogovic po rokah nositi. Tudi po kmetih že ni brez tacih zgledov in na vesti imajo mnogo tacih nesréc tudi slovenski listi in podlistki in razni spisi v vezani in nevezani besedi, ki izhajajo iz virov, kakoršne smo ravno prej omenili. Kar koli namreč taki služabniki mesenosti nevarnega za umišljijo v družih jeziki najdejo ali sami skušajo, to skušajo pregreti, prekuhati, in to potem mladini ko mišico vživati dajejo. In kaj je konec sploh po takem branji? Beraštvo, rujavi šnopsarji, pred kterimi se človek ustraši že od daleč, mertvud, ali pa celo samomor! In „pisec“, ki jih ima na vesti?!.. Hudo djanje se ne da utajiti, sodba ne odverniti, Sodnik ne podkupiti (str. 301—2)“.

Na dopis iz Dolenje Istre o pomanjkanju duhovščine po besedah: „V prejšnjih časih se je še tu in tam oglasil kak Slovenec v škofijo; novejši čas ni nobenega“ — odgovarja vredništvo v resni opazki (str. 364): „Pred kaj časom je Kranjska dajala mladenčev v vse sosednje škofije in bili so osmošolci sami prevideni, pa pomagali so ob enem svojemu bližnjemu k oliki, k časnemu in večnemu blagru — s tem, da so si du-hovski stan izvolili. Zdaj so razun neprijaznih šolskih okoliščin in vladajočega libera-lizma tudi sem ter tje, kakor se sliši celo nekaki „šurki“, ki mlade ljudi nalaš zapelju-jejo in po raznih potih od duhovskega poklica odvrtačajo. Kolike krivice taki goljufi vsemu slovenskemu narodu delajo, ni popisati; narod ostaja brez pastirjev; mnogo zapeljanih

šolskih mladenčev pa se sterganih in izstradanih brez službe okrog potika in ravno pri duhovnih išejo pomoči, ki bi si jo lahko sami prislužili, ako bi svojega poklica ne bili zavrgli. Kadar pride dan pravice in povračevanja, bi pač ne bilo dobro biti v koži tistih, ki poštenim mladenčem poklic do duhovskega stanú zatirajo.

Smodke in smodkovci. V prvem polletju letos se je popuhalo 31 milijonov smodk več, kakor v prvi polovici lanskega leta; v vsem skupaj letos 747 milijonov. — Sej pa tudi že vsakemu smerkovcu molí smodka izpod nosa. Vprašanje je, kakošen vpljiv bode to imelo do mehkih možgán mladine? Pravijo, da je vedno več norcev; saj norišnice se pogosto morajo nove zidati: ali ni morebiti tudi tobakov strup med vzroki, ki marsiktere otrapá? Da mnogi odrašeni zgodaj shirajo in umerjó, ali pa sploh v najboljših letih za rabo niso, je komaj dvomiti, da je smodkanje móra njihovega življenja. K temu kratka dogodbica, ktera kaže, kako krotke dušice že znajo smodkati: Ravno pretekli dni v mraku me na vélikem tergu sreča pobčik, ki je bil res le malo palcev visok. V eni roki je držal torbico, v drugi tléčo smodko. Z roko, v kateri je imel smodko, zgrabi v naglici tudi klobuček, nad katerim ogorek v mraku, kakor zvezda svitla njemu nad glavo sveti; zdaj se lepo odkrije, potem mi naredi še „kompliment“ in reče dosti pobožno: „Hvaljen bodi J. K.!“ — Nočem natolcevatí, odkod je ta „knof“ dobil soldke za smodke, skušnjava pa je blizo misliti, da bi jih tudi doma izmaknil ali od tega odšipnil, kar je dobil od matere za štacuno, ako jih od drugod nima. To uči, da otročje smodkanje je na več strani nevarno. Še manj bi hotel terditi, da bolj odrašenim švigovcem vselej po poštenu poti smodka v zobe pride (str. 376).

Pogreb na deželi in pogreb v mestu. Na deželi: Jože. Janez, danes bo pogreb, ali pojdeš? Janez. Dobro, dobro: bom saj par roženkrancev obmolil, sej tako drugekratí imam le malo časa moliti. — V mestu: Adolf. Ti Edvard, danes bo pa lep pogreb: čaka že vse polno gledavcev; ali pojdeš? Milko: Dobro, dobro: se bom saj malo nagovoril in našnekedral „nach Herzenslust“ — da se mi jezik ne primerzne; sej doma tako večí del molčím, ko me vse jezí . . žena, posli itd.!

Vratatreski. Ena naj gerših napak in pogreškov zoper „Olikanega Slovenca“ je butanje in treskanje z vrati, kar je „Danica“ že grajala pred kaj časom. Rokodelski deček prihrumí kakor burja in „tresk“ z vrati, da prebivavca ušesa zabolé! Kak sluga prištorklja kakor konjski blapec po kakem opraviilu, in pri odhodu ali tudi že pri prihodu z vrati „tresk“, da se vse potrese! Kak pôsel, ko si najbolj zamišljen v svoje delo, priropoče: „tresk“ z vrati, da ti možgane pretrese! Nespremišljen kdorsibodi buti v cerkev, v zakristijo, zaluši vrata, da se potresejo cerkvene in druge bližnje stene! Večkrat tudi prosjak pobunka na vrata, kakor bi prišel s cesarsko oblastjo, in vznemiruje prebivalce. — Za take robate treskovce in treskovke bi bil potreben korobač ob vratih, kateri bi jim po herbtu tresknil vsaki pot, kadar robavsi z vrati tresknejo. Vrata se morajo pri odpiranju in zapiranju rahlo prijeti za kljuko ali pri ključavnici. lahno jih odpreti, in ravno tako zapreti. ne pa z njimi butati in treskati po divjaško (416)!

Pogostna in časih zeló dovtipna so poročila iz dijaške kuhinje, o njenih finančah in spremembah, o napredku dijakov samih itd. Na pr.: „Tatinska za ministrovo blagajnico sta bila mesca svečan in sušec; odnesla sta skupaj čez 368 gld. Hvala Bogu in prijateljem naše mladine, da minister še ni pod 0, če tudi se včasí malo za ušesi pogrebe, kadar kak boben sliši itd. (str. 112). Zato so pa mladenčí hvaležni . . Kdor na tem polji seje, déla za vso našo domovino . . Bolj natanki pregled potem, ko zvemo še zadnje stroške, da se pokaže, če bode zapel tisti inštrument, ki se zove (str. 232):

Po Turčiji „darabuka“, Po madjarskem „tob“, Talijanska pa „tambura“ In še ruski „baraban“,
Ki jo slišati je muka; Ki pretrese drob; Kaže, da je zadnja ura; Po Slovenskem odveč znan!

Ali bomo še kuhali? . . . Prosilo jih je že več kot dosti novih, poprejšnji pa nočejo obetati, da se bodo zgnobili. „Minister“ ni ne tem ne unim nič ne zagotovil, kajti je zdaj na suhem. Jejda (ajda) je vsejana in kmali bo cvetla: ako bo solnce prijazno sijalo in bodo čebelice pridno nosile, kakor lansko leto; potem se bodo za naše pridne fante še žganci kuhali v ljudski kuhinji, ali pa saj močnik, kaša in enaka ropotija. Šolski junaki, lepo se obnašajte na počitnicah, molite, da Bog dá dobro letino in obudi obilno dobrotnikov v prid vam in vašim staršem itd. (245). — Spred kuhinje. „Če bo to slo, potlej pa tudi vse gre, še tisto, kar nog nima! Enega pripeljejo oče, enega pripeljejo mati, enega pripeljejo teta — pogosto po dva na dan, kateri pride v pismu, in eden je bolj potreben, kakor drugi, — pa še Bošnjaki po verhu! Gospodje pomagajte in povejte ljudém: če je tudi kdo „minister“, vender denara kovati ne sme. Naj bi torej preveč ne pritiskali . . . Pa spet: če je mladenču že na čelu zapisano, da je iskra v glavi, ga je težko brez upanja čez prag pognati, dokler človek nima kamena namesto serca. V tacih temnih stiskah poséva zlato solnce izod predgorja „dobrega upanja“; Bog in dobri prijatelji so lansko šolsko leto „ministrove“ nade daleč nadkrilili in prekosili; pa tudi šolski junaki nas niso okanili. Naj se reč kuha in vrè; videli bomo, kaj iz kotla pride . . (str. 272)“. Na to dospe poleg drugih dar z zlatim naukom (288):

„Imaš kaj blagá,
Imaš kaj sercá,
Za ljubo mladino, um bister

Naredi sklep:
Bom segel v žep,
Da bo potolažen minister“.

„Letos je žetev mladenčev velika, ker večina lanskih je zopet pritegnilo, novi pa so „kandidirali“ po več ali manj cele počitnice z vse dežele. Bojí se „financminister“ povedati, da pri mnogem uporu in vojskovanji jih je vender precej čez stotino, ki so za več ali manj podpore zaznamnjani, dokler bo mogoče. Marsikteri so, ki razen bistro slovenske glavice — skoro bi rekel — nimajo nič itd.“ (str. 304)! — Kakor lansko leto, tako so naši deželni poslanci tudi letos pred svojim razhodom zložili prelep dar za dijaško kuhinjo (100 gld.) . . . Ravno ti gg. poslanci odločili so 100 gld. za ljudsko kuhinjo, ktera svota se obrača tudi dijakom v korist na toliko . . . Dobrotljivi Bog tedaj ohrani in preobilno blagoslovi naše gg. poslance in njihovo delavnost v njih lastni blagor in v korist cele domovine (340)! — Pro dignis tuis egenis; to je: Vrednim naj se na pomoč priskoči; za nevredne pa se šiba moči (344)! — V pogovorih n. pr.: „Velocipedi“ in „velocipteri“ so svoj tek dobro zadeli, bili v ognji poskušeni in v „maturi“ bili poterjeni. Živeli „merjevci!“ Jagode rudeče, cvetke dušeče, nenavadne ob tem času, vezilo bile so mi mило. Da ste mi zdravi na višavi! — Mesec vinotok (oktober) je bil hujši kot hud . . . Minister si ne upa tukaj soštovati: hvala Bogu in dobrotnikom, da je plačano! . . . To kaže, da mladenči ne molijo zastonj za dobrotnike (posebej mašo so imeli na pr. 8. majnika pa 15. oktobra) in da nas previdnost Božja ni zapustila. Bog dá, da v eni minuti več zraste, kot vsa ljudska kuhinja celo leto skuha! . . . Aperis manum tuam, et implem omne animal benedictione (str. 360) itd. —

Zgodnja Danica dela za žive in mrtve, za zdrave in bolne, za prijatelje in dušmane, za pravične in za grešnike: torej o poli leta vse prijazno vabi k naročevanju, posebno pa tudi poslednje, namreč grešnike, katerim utegne iz brezna pomagati, ako ji pot na svoj dom odpró itd. (208). Vse dosedanje prepoštovane naročnike, kakor tudi naročnike v „cvetu“ serčno prosimo, da bi naročenje na „Zg. Danico“ brez pomude obnovili (416) itd.

XXXVIII. 1885. Vsim preblagim sodelavcem, naročnikom in prijateljem veselo novo leto, serčna hvala za prijaznost in dobroto, prošnja za nadaljno pomoč in obilno

naročevanje! Nekatere cvetke za novo leto 1885 (str. 10–12). Najprej je v tem tečaju S—v poslovenil pesem:

O sprejmi križ!

1. „O sprejmi križ, ne godernjaj,
Ne reci: kaj, oh kaj bo zdaj?
Na Jezusa gledoč postoj:
On nosil križ je pred teboj.	2. O sprejmi križ le prav voljno,
Ne reci: to je pretežko;
Zveličar tvoj terpel je več:
Terpljenje vse bo hitro preč.
3. O sprejmi križ, za té je dan,
Sicer bi ti ne bil poslan:
Če zdaj ti to še jasno ni,
Na boljšem svetu se zjasni.	4. O sprejmi križ le prav vesel;
Sin Božji bil ga je objel,
Prelil na njem je drago kri,
Da bi zveličal vse ljudi.
5. O sprejmi križ, z ljubeznijo
Ga nòsi, če je prav bridkó!
Usmiljen je in moder Bog:
Pomagal ti bo iz nadlog.	6. Križ pelje tebe v sveti raj,
Zato zgodí se vsélej naj
Le sveta volja Božja zdaj —
Le volja Božja vekomaj!

Glasovi iz grobov.

(str. 167).

1. Moli zame
Potnik moj,
Kličem z jame —
Brat ti tvoj.	2. Zdrav, vesel
Malo prej,
Zdaj sem vél,
Človek glej! —	3. Včera bil
Prav vesel,
Dans sem gñjil —
Prah, pepel!	4. Tvoja pot
Pelje, kam?
V majhni kot
Tu le k nam. —
5. Kaj je cvet,
Kaj je svet,
Časna vsa blišoba?
V grob poglej
Mi povej:
Ni li vse truhnoba?	6. Vernik moj!
Tu postoj,
Dvigni serce svoje
K Bogu gor,
Da se skor
Smili duše moje.	7. Bil sem mlad,
Bogat nád
Svetnih véd;
Smertni mah
Strè me v prah,
Červom v jed.	8. Mili glas
Prošelj vas
Ljubljeni naj gine.
Molite,
Rešite
Ognja me in tmine.
9. Roka Gospodova me je zadela,
Vsmilite se me prijatlji vsaj vi,
Da se bo moja skor duša otela
Tje, kjer Zveličar, moj Stvarnik, živi.

Msr. Mihaelu Potočniku

za zlato mašo 9. vélikega serpana 1885.

(str. 251—2).

1. On, ki zvezd imena šteje,
Giblje vseh svetov tečaje,
Nebnim truplom stavi meje,
Bitjem vsim življenje daje:
Vsadil svoj dan kal je mlad, —
Sedem — pol je že dekád . . . | 10. Ko pa vidiš, Mile blagi!
V tej podobi lastno nravo,
Sterni sile v dušni snagi,
Serce dvigni na višavo,
Kličí danes na okrog:
Hvaljen bodi večni Bog! |
|--|---|

Svitoslav.

Nekteri napisi, ki včasih prav služijo na. pr.: za podobo sv. Martina, sv. Nikolaja, sv. Frančiška, sv. Mihaela; pod podobo Marije Device (str. 270).

Prijateljem oziroma na 18. okt.

(str. 344).

Hvala Vam, prijatli dragi,
Za spomin častitek blagi!
GódoVIC premili glas | Še močnejše véže nas.
Kar želíte Vi za god,
Verni tisučkrat Gospod! |
|---|---|

Sestavki drugi so mu na pr.: Izlet v Betlehem (38—78). Je-li časništvo dobra ali slaba reč? Monakovski postni list, kralj Ljudovik in framasonski pobratimci (76). —

Časno srečo, večni dom — Bog podéli Jožefom! — Dve besedi mladini. Varite se pohujšanja! In veste, da póstarni bedaki so velik del še bolj spotikljivi v govorjenji, djanji in pisanji, kakor mladi. Pazite sami náse, da vas ne oplenijo dveh prvih dobrot: vere in čednosti. Ako ste teh dobrot oropani, ste oguljeni tudi dveh drugih dobrot: blagega mirú in mladostne lepote. Vse je šlo. Sreča vaša je v črnem grobu. Mladina, čuj, móli! Vari se volkov in volkulj (112)! — Prijateljem želimo na vso moč — Prav blago vsim veliko noč! Terpljenje katoličanov med pogani v Kini Dobro zaslužena svetinja. Ljudje dvomijo, ker ne razumejo (147). Donec eris felix, multos numerabis amicos; — Tempora si fuerint nubila, solus eris; — po novejšem kopitu tudi tako-le: Tempore felici multi numerantur amici; — Si fortuna perit, nullus amicus erit. Kranjec bi morebiti rekel: „Dokler ti v žepu zvenčé okrogle petice, — Pridno krog tebe šumé vse vinske mušice (164). Naznanila iz bulgarskega misijona. Kako jo je zelenec v nemškem Gradcu skupil (187)! Sad iz šole brez Boga (204). Peklenske vrata škripljejo (226). Tudi en nasvet za reveže. Katoliška hiša Božja. Beri — ne bo ti žal (iz francoskega prekuca)! Darilo Materi Božji in njegovo plačilo (za mesec vinotok). Stoletnica Ternovske fare (Pridiga str. 340). Nekteri izreki o brezverski šoli in brezverskih učiteljih. Odkrivano framasonstvo (383). Blagi Miklavž ali Miklavževka že od davna vsako leto skrivaj prinese tehtno culo obleke za ubožne šolske deklice. Tudi letos se je ta dobrota ponovila v enaki meri in številu. To je znamenje, da „Miklavževka“ posluša, kako lepo šolarice v uršulinski šoli molijo in kako se pridno učijo, zlasti keršanskega nauka. „S slavo plačaj Bog nebeško, — Kar za revšino človeško — Skrite delajo ročice — Naj gospé so, ali gospice“ (400). Framason se je spreobernal na smertni postelji (411). Nagovor pri delitvi zimske obleke šolski mladini 8. grudna (413). Oče so zanikernež (414) itd.!

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Oton in Albreht, vojvodi Avstrijska.

Po Henrikovi smrti sta se Koroške in Kranjske polastila Avstrijska vojvodi Oton in Albreht. Oton se je podal na Koroško, kjer so se mu Slovenci po starodavnem običaji poklanjali na Gosposvetskem polji, na starem vojvodskem stolu. Na Kranjskem je Oton potrdil užé pod Henrikom nastavljenega deželnega glavarja, svobodnega gospoda Friderika Soneškega. Potem sta se vojvodi bojevala zoper českega kralja Ivana, ki je naglašal pravice do Kranjske in Koroške.

Poleg drugih Avstrijcev so stali zvesto Habsburžanom na strani tudi Kranjci. Mir je bil sklenjen l. 1336., in kralj Ivan se je vsem pravicam odpovedal. Habsburškima vojvodama so se Kranjci poklanjali, in sicer Otonu v Št. Vidu pri Zatičini, Albrehtu pa v Ljubljani. Po Otonovi smrti (1339) je združil Albreht vse avstrijske dežele v svoji krepki roki. Naša domovina je bila takrat hudo zadeta; 1339. l. so bile kobilice, 1348 l. potres; v prihodnjem letu pa še črna kuga, ki je v Evropi 25 milijonov ljudi pobrala.

Rudolf IV. ustanovitelj.

Naslednik Albrehtov, Rudolf IV., je bil jako izobražen knez. Ko je prišel l. 1360. v Ljubljano, da se mu je dežela poklonila, bila je tû zbrana slavna skupščina: Oglejski očak, nadškof Salcburški, škofje Brižinski, Pasovski, Krški, Briksenski, Labodski, grof Majn-